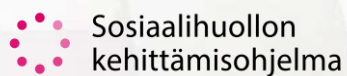

Rakenteellinen sosiaalityö – nykytilasta kohti tulevaa

**Kuntakyselyn tuloksia ja tulevan
kehittämistyön suuntaviivoja**

Eeva Liukko, erityisasiantuntija

Sote-uudistus
Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveyskeskus

Esityksen sisältö

Rakenteellisen sosiaalityön nykytila

Rakenteellisen sosiaalityön kehittämistarpeita

Rakenteellisen sosiaalityön tulevaisuuden suuntaviivoja

thl

Työpäperi 16/2022

Rakenteellisen sosiaalityön nykytila ja tulevan kehityksen suuntaviivoja

Kuntakyselyn tuloksia

Eeva Liukko, Heidi Muurinen ja Pekka Karjalainen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti vuonna 2021 kyselyn kunnille ja kuntayhtymille sekä sosiaalialan osaamiskeskuksille kartoittaakseen rakenteellisen sosiaalityön tiedontuotannon nykytilaa ja tiedontuotannon tarpeita sekä tulevaisuuden kehitysnäkymiä. Tässä työpaperissa esitetään kyselyn tulokset.

Kyselyn vastausten perusteella rakenteellisen sosiaalityön tietoa tuotetaan jonkin verran paikallisesti, mutta tiedontuotannolle ei ole olemassa yhtenäisiä käytäntöjä tai menetelmiä. Tavat hyödyntää tietoa ovat aluekohtaisia, ja usein tieto välittyy päättävälle taholle puutteellisesti. Kansallisesta näkökulmasta tiedontuotanto on erittäin vajaavaista, eikä se nykyisellään mahdollista eri alueiden vertailua tai systemaattista tukea tietoon perustavalle työskentelylle, tietojohtamiselle sekä palvelujärjestelmien valtakunnalliselle arvioinnille ja ohjaukselle. Lisäksi yhteinen ymmärrys siitä, mitä rakenteellisella sosiaalityöllä tarkoitetaan, on varsin epäselvä ja vaihtelee alueittain.

Vastaajien näkemysten mukaan rakenteellisen sosiaalityön tuottamalla tiedolla tulisi olla merkittävä asema sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämisessä. He katsoivat, että tiedontuotannon tulisi olla alueellisesti ja kansallisesti nykyistä systemaattisempaa ja tasalaatuisempaa. Tämän he totesivat edellyttävän yhteisen ymmärryksen syventämistä siitä, mitä rakenteellisella sosiaalityöllä tarkoitetaan ja miten sitä tehdään. Kansallista rakenteellisen sosiaalityön tiedontuotantoa pidettiin tärkeänä, ja sen todettiin edellyttävän valtakunnallista ohjausta ja yhdessä mietittyjä ratkaisuja.

© Kirjoittajat ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos | Helsinki 2022
ISBN 978-952-343-857-6 (verkko), ISSN 2323-363X (verkko), <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-857-6>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
www.thl.fi

thl

Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö

Eeva Liukko
Heidi Muurinen
Tuomo Kokkonen
Ville Santalahti
(toim.)

RAPORTTI 1/2022

Rakenteellisen sosiaalityön nykytila: kuntakysely 2021

- THL toteutti vuonna 2021 rakenteellisen sosiaalityön kuntakyselyn. Tavoitteena oli tuottaa tietoa rakenteellisen sosiaalityön kansallista kehittämistä varten.
- Kyselyssä kartoitettiin,
 - miten rakenteellisen sosiaalityön järjestämistehtävä on toteutettu,
 - mitä tietoteknisiä ratkaisuja on hyödynnetty,
 - mitä kehittämisen tarpeita ja esteitä rakenteellisessa sosiaalityössä nähdään
 - mitä tietoa rakenteellisen sosiaalityön keinoin olisi tärkeää tuottaa, jotta tieto edistäisi kansallisella tasolla palvelujärjestelmien arviointia ja ohjausta.
- Kysely lähetettiin 183 kuntaan tai kuntayhtymään, vastausprosentti oli 25. Lisäksi yhdestätoista sosiaalialan osaamiskeskuksesta viisi vastasi kyselyyn.
- Vastaukset eivät edusta koko maata, mutta kyselyyn ovat oletettavasti vastanneet juuri ne kunnat, joissa rakenteellisesta sosiaalityöstä ollaan erityisen kiinnostuneita.
- Kyselyn raportoinnissa on hyödynnetty myös
 - Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus -ohjelman hankearvioinnit (syksy 2020 ja syksy 2021) sekä
 - kartoitettu rakenteellisen sosiaalityön kehitystyötä sosiaalialan osaamiskeskusten kotisivuilta.

Kyselyssä oli viisi näkökulmaa:

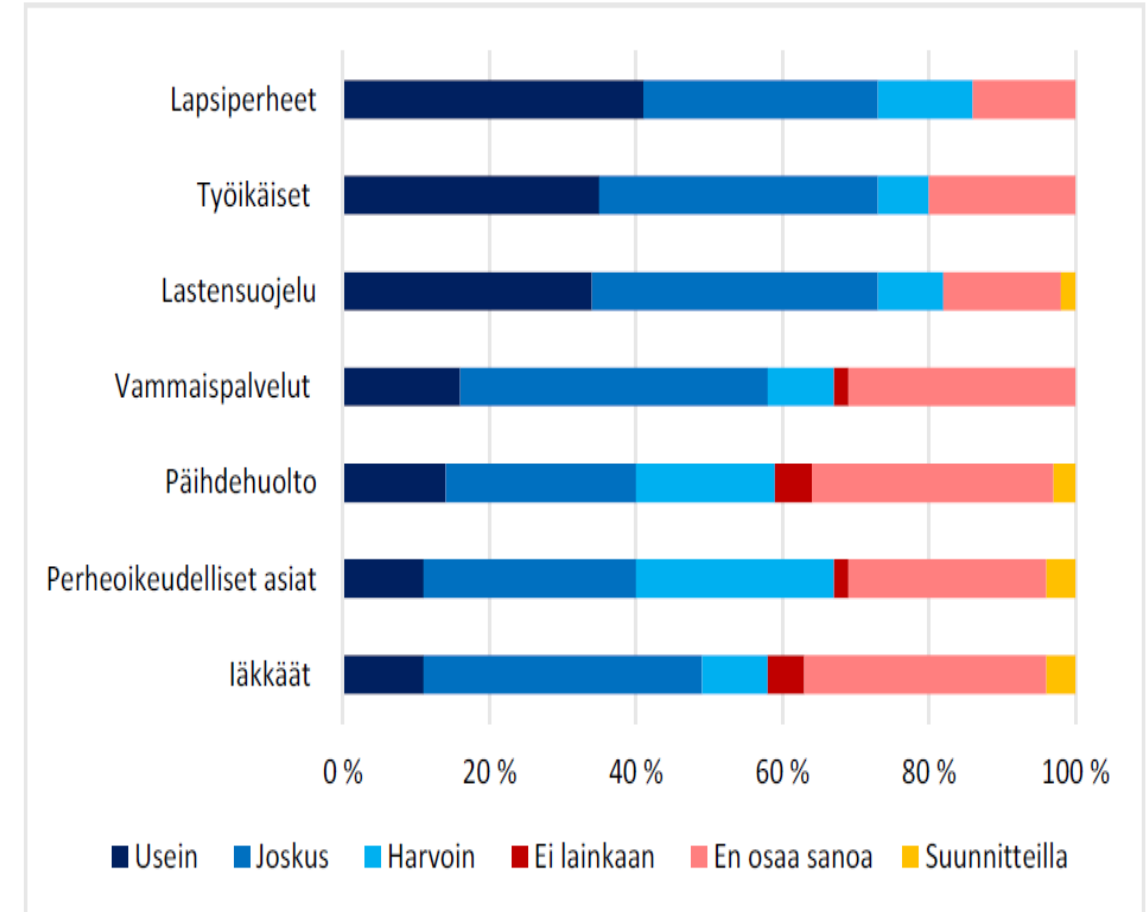
1. Tiedon tuottaminen
2. Tiedon välittyminen ja hyödyntäminen
3. Rakenteellisen sosiaalityön toimintaedellytykset
4. Kehittämistarpeet
5. Rakenteellisen sosiaalityön tulevaisuus

1. THL:n kuntakyselyn mukaan rakenteellista sosiaalityötä tehdään 77 prosentissa kyselyssä mukana olleista kunnista tai kuntayhtymistä.
2. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman arviointikyselyissä vuonna 2020 ja 2021 mukana olivat kaikki 22 hankealuetta (koko Suomi).
 - a) Syksyllä 2020 neljällä hankealueella oli käytössä rakenteellisen sosiaalityön malli tai malleja koko alueella.
 - Kymmenellä hankealueella rakenteellisen sosiaalityön malleja oli käytössä joillakin alueen kunnista tai yhteistoiminta-alueista:
 - osalla alueista malleja oli käytössä vain harvakseltaan (8–33 % alueista) ja
 - osalla hieman kattavammin (40–59 % alueista).
 - Yhdeksällä hankealueella ei ollut käytössä mitään rakenteellisen sosiaalityön toimintamallia.
 - b) Syksyllä 2021 19 hankealuetta oli laajentanut rakenteellisen sosiaalityön toteutusta.
 - Useimmiten vastauksissa mainittiin sosiaalisen raportoinnin kehittäminen, jota oli tehty 14 hankealueella.
 - Usealla alueella oli otettu käyttöön sosiaalisen raportoinnin sähköinen tiedonkeruulomake.
 - Muutamissa vastauksissa tuotiin esiin, että sosiaalista raportointia on mallinnettu ja että tiedonkeruuta tai julkaisujen määrää oli laajennettu.

(Koivisto, Muurinen & Parviainen 2021; Koivisto & Muurinen 2022)

Rakenteellinen sosiaalityö sosiaalihuollon palvelutehtävissä

- Rakenteellista sosiaalityötä tehdään useimmin lapsiperheiden ja työkäisten palveluissa sekä lastensuojelussa (73 % vastaajista: usein tai joskus)
- Vammaispalveluissa usein tai joskus rakenteellista sosiaalityötä tehdään vastaajista 58 % mukaan, iäkkäiden palveluissa 49 % mukaan, joskus-vastaukset painottuvat.
- Päihdehuollossa ja perheoikeudellisissa asioissa 40 % vastaajista katsoi, että rakenteellista sosiaalityötä tehdään usein tai joskus, joskus-vastaukset painottuivat.
- Vammaispalveluissa, päihdepalveluissa, perheoikeudellisissa palveluissa ja iäkkäiden palveluissa 2–5 % vastaajista totesi, että rakenteellista sosiaalityötä ei tehdä lainkaan.
- Jokaisen palvelutehtävän kohdalla moni (14–33 %) ei osannut vastata kysymykseen.

Rakenteellisen sosiaalityön toimintamallit

Toisaalta kattavaa, toisaalta ohutta

Yhteenveto	Kuntakyselyn mallit ja käytännöt	Osaamiskeskusten mallit ja käytännöt	Arviointikyselyn mallit ja käytännöt
Sosiaalinen raportointi	Sosiaalinen raportointi	Sosiaalinen raportointi	Sosiaalinen raportointi
Asiakaskokemus	Mm. asiakaspalaute, asiakasraadit, kokemusasiantuntijatoiminta	Asiakaskokemustiedon tuottaminen ja hyödyntämisen kehittäminen Sosiaaliasiamiestoiminta	Mm. asiakaspalaute, asiakasraadit
Tiedon tuottaminen	Mm. tiedonkeruut, kyselyt, analyysit	Tiedon tuottaminen ja välittäminen Määrämuotoinen kirjaaminen	Kirjaamisen kehittäminen
Kehittämistyö	Oman toiminnan kehittäminen	Tiedontuotannon kehittäminen Osaamisen vahvistaminen	Kehittämishankkeet Osaamisen vahvistaminen
Ammatillinen työskentely	Sosiaalityön tekeminen, yhdyskuntatyö jne.	Asiakasprosessi Matalan kynnyksen palvelut	Mm. yhteisötyö, asiakastyön toimintamallit, jalkautuva sosiaalityö
Työryhmät	Rakenteellisen sosiaalityön työryhmät	Rakenteellisen sosiaalityön osaamisverkosto	Rakenteellisen sosiaalityön työryhmät
Vaikuttamistyö	Hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma	Strategiatyöhön osallistuminen Blogit, muu viestintä	Hyvinvointikertomukset ja toimintakertomukset Sosiaalinen media, blogit (osa sosiaalista raportointia)

Kuntakyselyyn vastanneista 61 % mukaan kunnassa tai kuntayhtymässä on käytössä rakenteellisen sosiaalityön toimintamalleja.

Yleisimpiä ja selkeimmin mallinnettuja toimintatapoja olivat sosiaalinen raportointi ja asiakasraadit.

VASSOn sosiaalisen raportoinnin malli tai siitä edelleen kehitetty versio on levinnein.* Sen tuottama tieto perustuu työntekijöiden omiin havaintoihin ja nostoihin, ei strukturoituun tiedonkeruuseen.

* Kainuun sote, Eksote, Kymsote, Pori ja Eura. Pilotointia Lapin kuudessa kunnassa. Käyttöönottoa valmistellaan Etelä-Pohjanmaalla, Satakunnassa sekä Länsi- ja Keski-Uusimaalla.

2.12.2022

Sote-uudistus
Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveystieteiden keskus

Menetelmät ja toimintamallit sovittautuvat hyvin yhteen sosiaalihuoltolain 7 §:n rakenteellisen sosiaalityön tehtävien kanssa

Velvoite tuottaa sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvaa tietoa:

- Sosiaalinen raportointi, asiakasraadit, kyselyt sekä muu asiakaskokemusten kerääminen ja kuuleminen (mm. asiakaspalaute ja sosiaaliasiamiestoiminta)

Velvoite toteuttaa tavoitteellisia toimia, tuottaa toimenpide-ehdotuksia ja kehittää paikallista sosiaalityötä sekä palvelu- ja tukivalikoimaa:

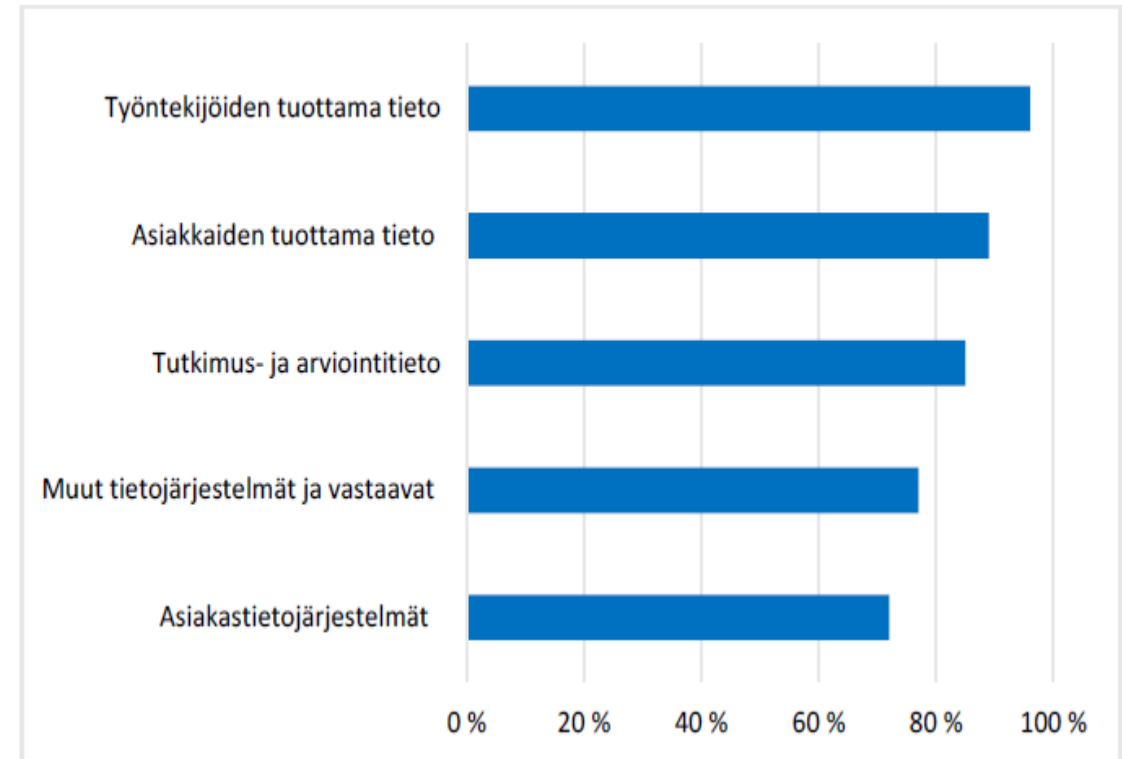
- Rakenteellinen sosiaalityö osana ammatillista toimintaa, rakenteellisen sosiaalityön työryhmiin osallistuminen ja oma toiminnan kehittäminen

Velvoite hyödyntää sosiaalihuollon asiantuntemusta eri yhteyksissä:

- Sosiaalihuollon ammattihenkilöt osallistuvat HYTE-toimintaan ja strategiatyöhön ja sosiaalihuollon näkökulmia nostetaan keskusteluun sosiaalisessa mediassa ja tiedotusvälineissä.

Rakenteellisen sosiaalityön tietolähteet

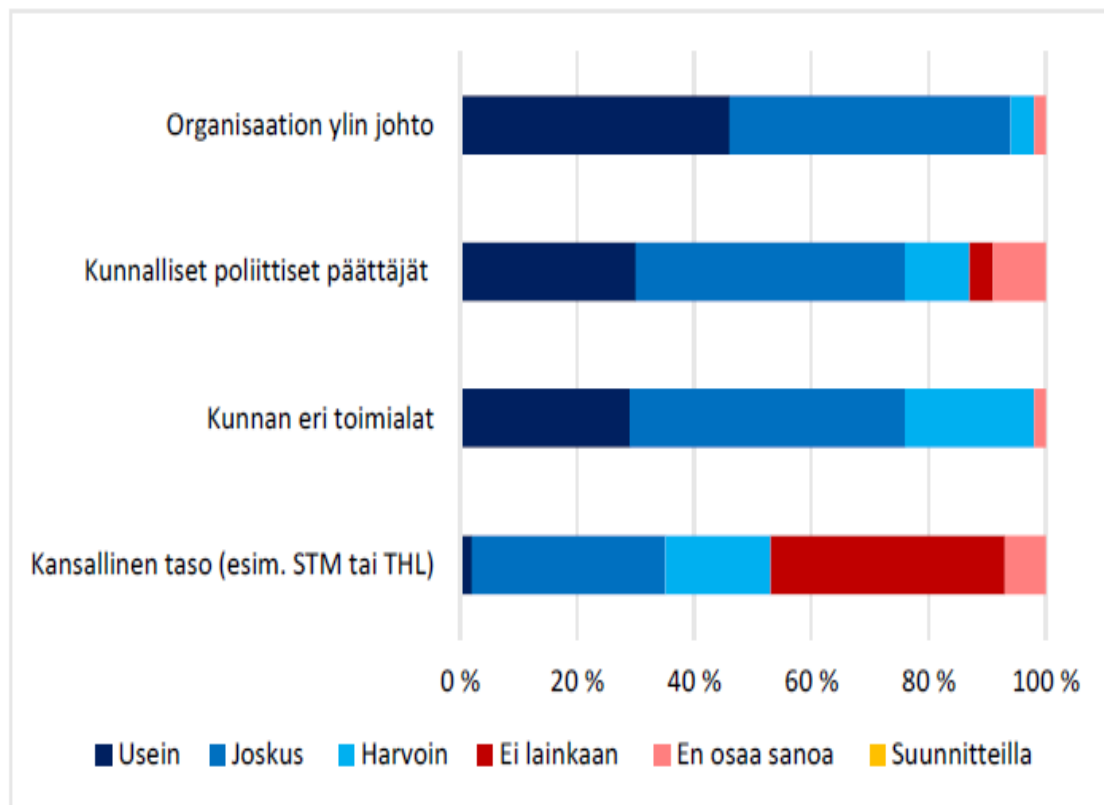
- Sosiaalialan työntekijöiden ja muiden ammattilaisten tuottama tieto (96 % vastaajista):
 - Sosiaaliasiamiesraportit, yhteistyökumppanien huolet, epäkohtailmoitukset (SHL 48 §), sosiaaliset raportit jne.
- Asiakkaiden tuottama tieto (89 % vastaajista):
 - Asiakaspalaute, muistutukset ja kantelut, asiakasraadit, kokemusasiantuntijat jne.
- Tutkimus- ja arviointitieto (85 % vastaajista):
 - THL:n palvelujärjestelmän arvioinnit, omasta organisaatiosta tehty tutkimus, kehittämistoiminta, opinnäytetyöt, FinSote-tutkimus jne.
- Asiakastietojärjestelmät (72 % vastaajista):
 - Asiakasmäärät, ilmoitukset ja yhteydenotot (SHL 35 §), palvelutarpeen arvioinnit, toimeentulotukipäätökset jne.
- Muut tietojärjestelmät ja vastaavat (77 % vastaajista):
 - Kustannustiedot, Sotkanet, Tilastokeskus, TEM:n työnvälitystilastot, Kelasto, kaupungin muut tilastot, THL:n kouluterveyskysely jne.

Alueella käytettäviä ohjelmistoja ja alustoja tiedon keruuta ja analysointia varten (30 % vastaajista):

- Mainintoja saivat asiakastietojärjestelmä (x 4), Webropol (x 4), Spro/HaiPro-järjestelmä (x 2), Numerus, Roidu, VASSOn sosiaalisen raportoinnin lomake sekä Tietovarasto.

Rakenteellisen sosiaalityön tiedon välittäminen ja hyödyntäminen

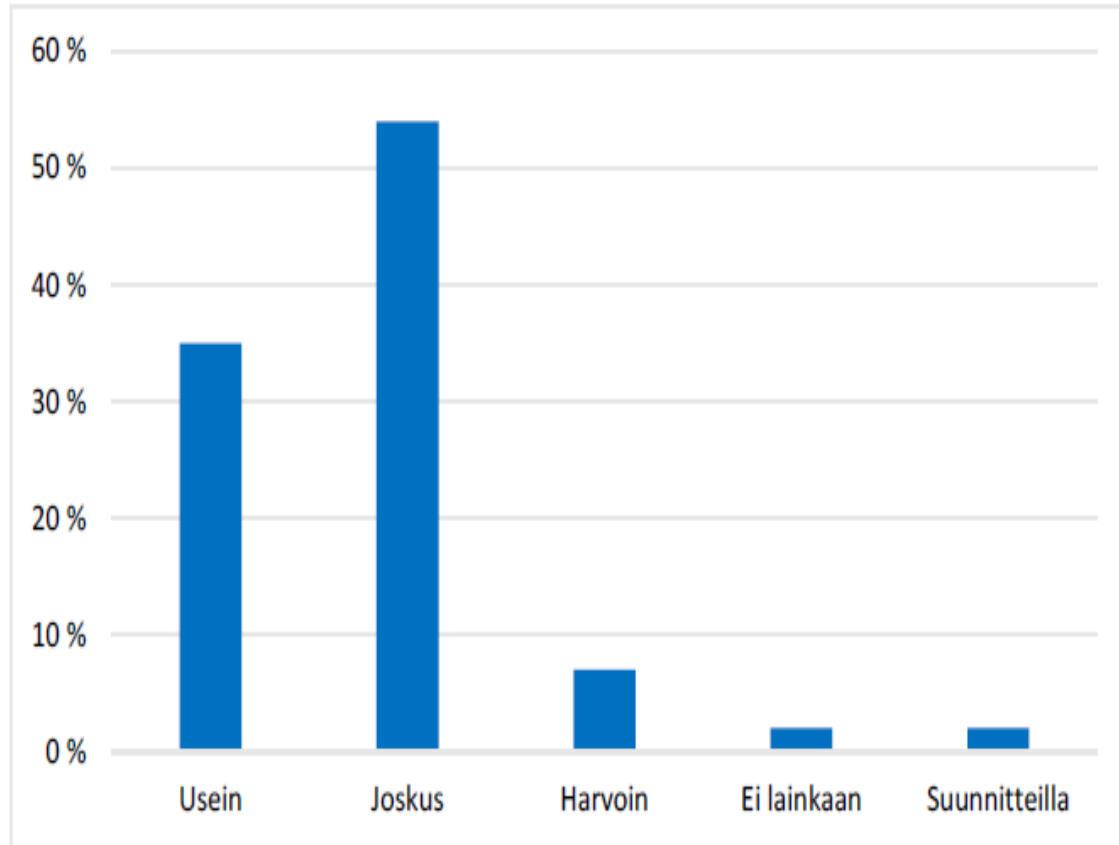

Rake-tiedon ja toimenpide-ehdotusten välittäminen muille toimijoille (% vastaajista).

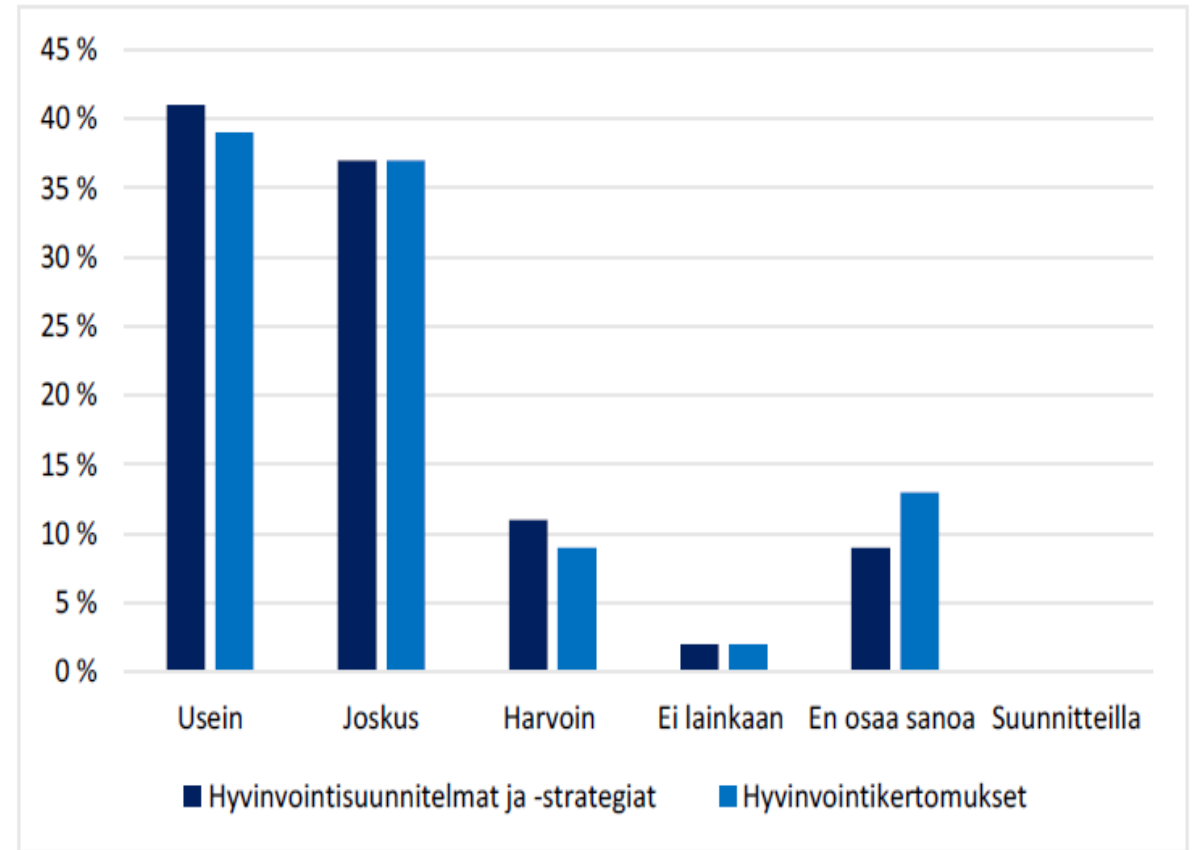
Rakenteellisen sosiaalityön tiedon välittäminen ja hyödyntäminen on toistaiseksi ollut erittäin puutteellista.

- Tuotettua tietoa välitetään yleisimmin oman organisaation sisälle ja sen jälkeen kunnallisille poliittisille päättäjille ja muille kunnan toimialoille, mutta kansalliselle tasolle tietoa välittyy hyvin harvoin.
- Rake-tiedon systemaattinen hyödynnettävyys tietojohdamisessa ja kansallisella tasolla palvelujärjestelmien arvioinnissa, ohjauksessa ja seurannassa on hyvin vähäinen.
- HYTE-toiminnassa rakenteellisen sosiaalityön tietoa hyödynnetään pienehkössä osassa kuntia, ainakin ajoittain, mutta yhteys vaikuttaa heikolta tai sattumanvaraiselta.
- Myös sosiaalipalvelujen kehittämisessä rakenteellisen sosiaalityön tietoa hyödynnetään vain osassa kuntia.

Rakenteellisen sosiaalityön tiedon hyödyntäminen

**Rakenteellisen sosiaalityön tiedon hyödyntäminen
sosiaalipalvelujen kehittämisessä (% vastaajista).**

**Rakenteellisen sosiaalityön tiedon hyödyntäminen
kunnan tai kuntayhtymän HYTE-toiminnassa
(% vastaajista).**

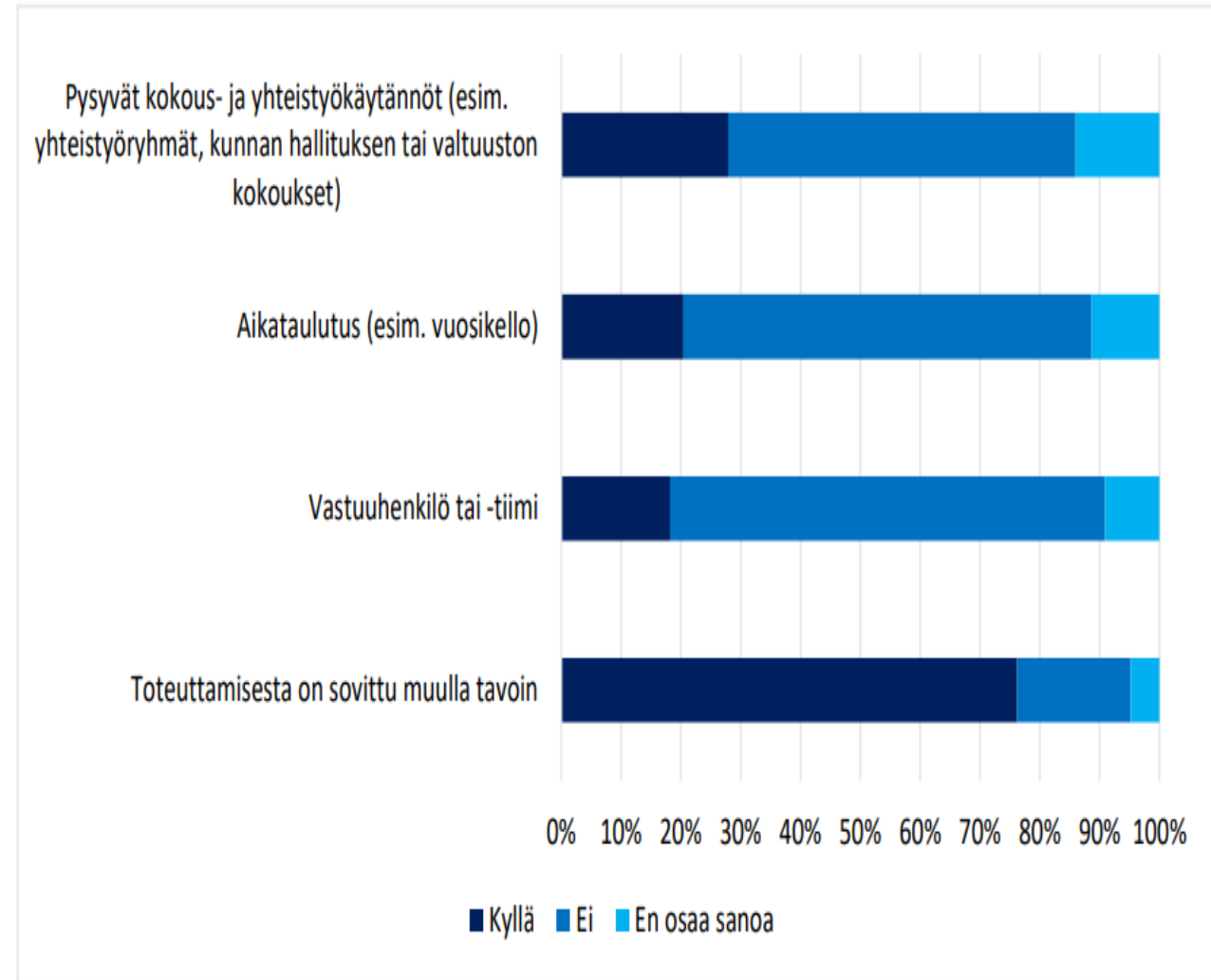
Sote-uudistus
Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveyskeskus

Mitä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisesta on sovittu?

- Sovittu rakenteellisen sosiaalityön pysyvistä kokous- ja yhteistyökäytännöistä (28 %)
- Toteutus on aikataulutettu (20 %)
- Toteuttamiselle on nimetty kunnassa tai kuntayhtymässä vastuhenkilö tai -tiimi (18 %).
- Toteuttamisesta on sovittu muulla tavoin (76 %).

Muita sovittuja toteutustapoja:

- Rakenteellinen sosiaalityö osana johtamista
- Rakenteellinen sosiaalityö osana säännöllistä toiminnan raportointia
- Rakenteellinen sosiaalityö osana HYTE-toimintaa
- Rakenteellinen sosiaalityö osana päivittäistä toimintaa
- Rakenteellinen sosiaalityö yhteistyössä sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa

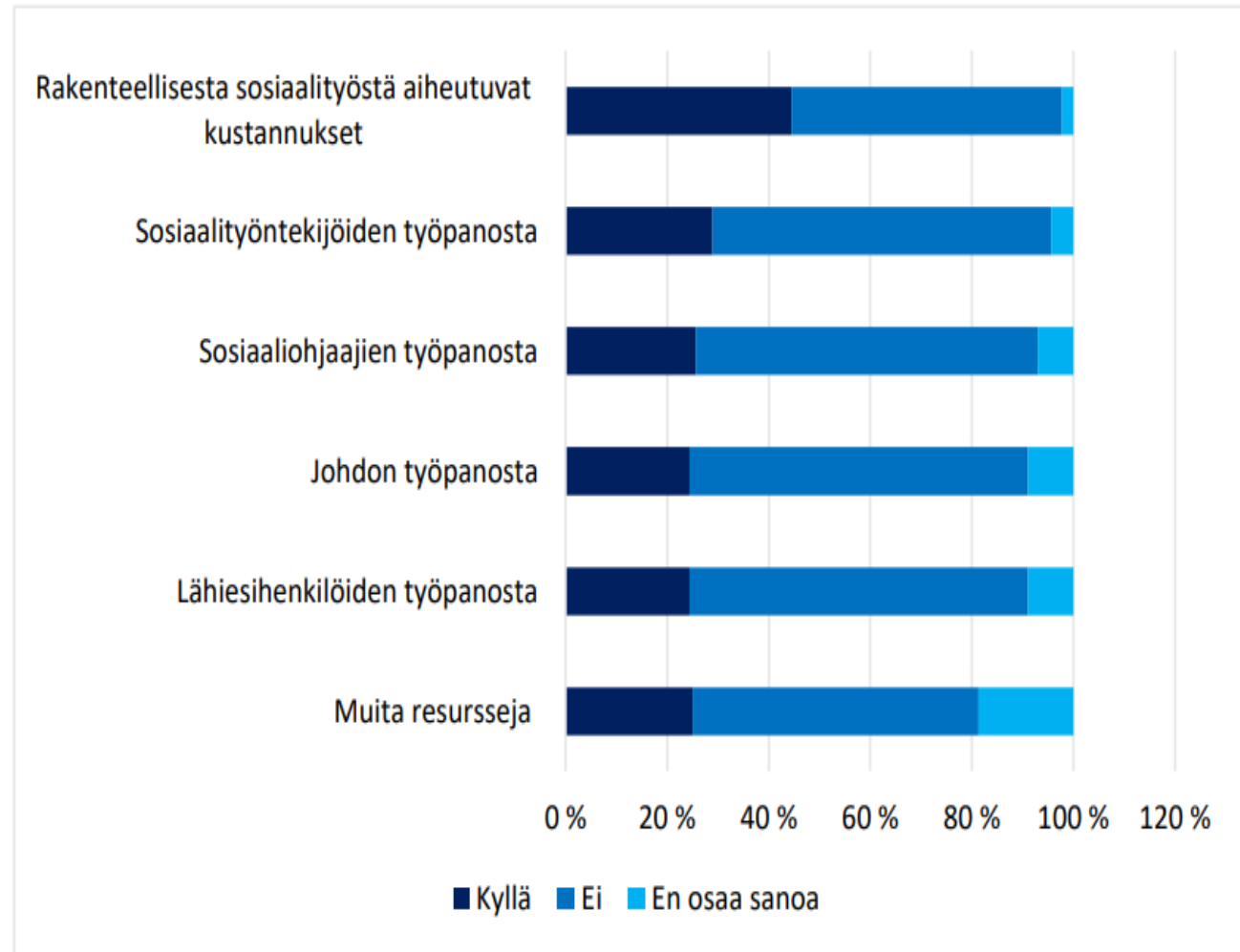

Rakenteelliseen sosiaalityöhön kohdennetut resurssit

- Toiminnasta aiheutuvat kustannukset (44 % mukaan)
- Sosiaalityöntekijöiden (vastaajista 29 % mukaan) ja sosiaaliohjaajien (vastaajista 26 % mukaan) työpanos
- Lähiesihenkilöiden (kuten johtavien sosiaalityöntekijöiden) ja johdon työpanos (24 % mukaan).

Muita resurssikohdennuksia (25 % mukaan):

- Kehittämistyö oman toimen ohella
- Rakenteellinen sosiaalityö osana jokaisen ammattilaisen ja työyksikön työnkuvaa
- Hankehenkilöstön ja asiantuntijoiden työajan kohdennukset
- Koulutus rakenteelliseen sosiaalityöhön.

Rakenteellisen sosiaalityön kehittämistarpeita

- Alueellinen ja kansallinen kehittäminen
- Väestöryhmittäiset tietotarpeita
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän seurannan ja arvioinnin tietotarpeita

(Kuva: Pixabay)

Rakenteellisen sosiaalityön alueellisen ja kansallisen kehittämisen tarpeita

- Rakenteellisen sosiaalityön määrittelyn tarve
- Rakenteellisen sosiaalityön johtamisen, ohjauksen ja valvonnan tarve
- Rakenteellisen sosiaalityön toteutus palvelujärjestelmän ja hyvinvointialueen rakenteissa
- Rakenteellisen sosiaalityön resursointi ja osaaminen
- Rakenteellisen sosiaalityön menetelmällinen ja sisällöllinen kehittäminen
- Rakenteellisen sosiaalityön tietotuotanto ja tiedon hyödyntäminen
- Yhteistyö alueellisella ja kansallisella tasolla
- Asenteisiin vaikuttaminen

Alueelliset kehittämistarpeet	Kansalliset kehittämistarpeet	Alueelliset esteet	Kansalliset esteet	Yhteenveto
Määrittely	Kansallinen määrittely		Alueellinen vaihtelu Rakenteellisen sosiaalityön epämääräisyys	Määrittelyn tarve
Johtaminen	Kansallinen ohjaus ja valvonta Kansalliset tavoitteet ja kehittäminen	Johtamisen puutteet Kansallisen ohjauksen puutteet	Lainsäädännön toimeenpanon ja kansallisen ohjauksen puutteet	Johtamisen, ohjauksen ja valvonnan tarve
Järjestelmän toiminnalliset rakenteet Rakenteellinen sosiaalityö hyvinvointialueilla		Yhteisten rakenteiden ja toimintamallien puute		Rakenteellinen sosiaalityö palvelujärjestelmän ja hyvinvointialueen rakenteissa
Resursointi	Resursointi ja osaaminen	Puutteellinen resursointi Osaamisen puutteet	Resursointi ja osaaminen	Resursointi ja osaaminen
Menetelmällinen ja sisällöllinen kehittäminen	Valtakunnallinen malli		Kansallisen tuen ja kehittämisen puute	Menetelmällinen ja sisällöllinen kehittäminen
Tiedontuotanto Tiedon tuottaminen osana sosiaalityötä Tiedon välittäminen eteenpäin Asiakastietojärjestelmät	Kansallisen tiedon tarve Kansallisen tiedon tuottaminen Tiedon hyödyntäminen	Tiedontuotannon puutteet Tietojärjestelmien puutteet	Tiedontuotannon puutteet	Tiedontuotanto ja tiedon hyödyntäminen
Alueellinen ja kansallinen ulottuvuus	Kansallinen ja alueellinen yhteistyö		Vastuualueiden ja työnjaon epäselvyys	Yhteistyö alueellisella ja kansallisella tasolla
		Asenteet ja puutteellinen ymmärrys	Sosiaalihuollon painoarvo ja asenteet	Asenteisiin vaikuttaminen

Rakenteellisen sosiaalityön väestöryhmittäisiä tietotarpeita

- Miten asiakasprosessit toteutuvat eri väestöryhmissä ja mitä palvelutarpeita asiakkailta on?
- Miten palveluja käytetään?
 - Onko tukea saatavilla riittävän varhain?
 - Onko vaaraa väliinpuotoamisesta?
 - Saatavuus, saavutettavuus, laatu?
- Mitä vaikutuksia palveluilla on?
 - Toimivatko ne siten kuin niiden tulisi toimia? Onko niillä odotettuja vaikutuksia?
- Mikä on asiakkaiden palvelutarpeiden yhteiskunnallinen ja sosiaalinen konteksti?
- Mitä tiedämme asiakkaiden sosiaalisesta hyvinvoinnista?
 - Työllisyys, opinnot ja koulunkäynti?
 - Osallisuus, asuminen, toimintakyky ja terveys?
- Miten alueet eroavat toisistaan ja mitä vaikutusta sillä on esimerkiksi palvelujen järjestämiseen?
- Mitkä ovat asiakkaiden kokemukset?

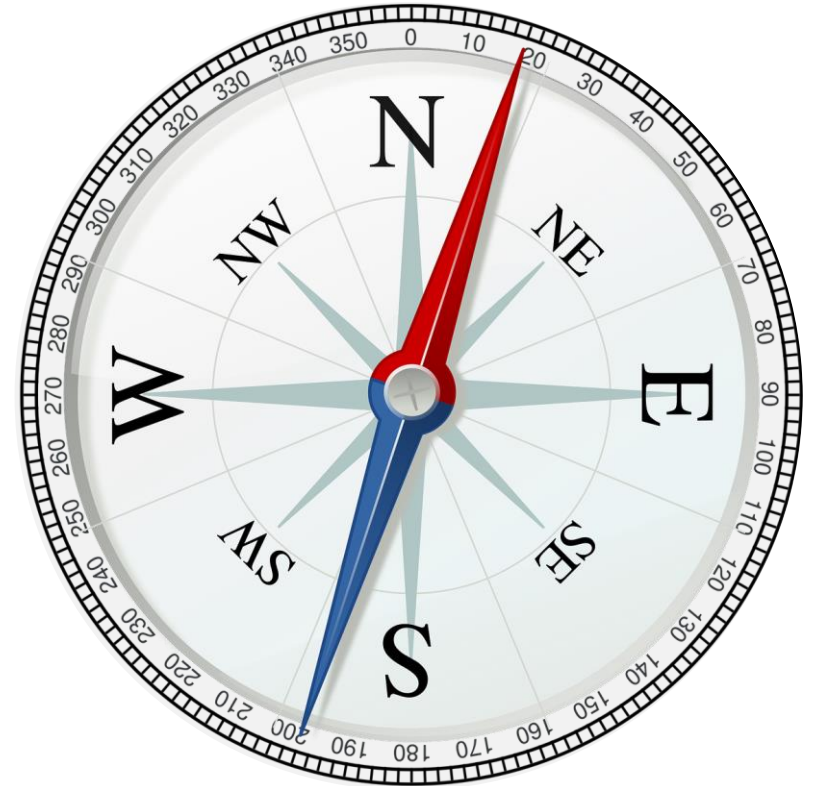
Lapset	Nuoret	Työikäiset	Ikääntyneet	Muut väestöryh- mät	Yhteenveto
Asiakkuus ja palveluprosessit	Asiakkuus ja palveluprosessit	Asiakkuus ja palveluprosessit	Asiakkuus ja palveluprosessit	Palvelut ja palveluprosessit	Asiakkuus ja palveluprosessit
Palvelutarpeet		Palvelutarpeet	Palvelutarpeet		Palvelutarpeet
Palvelujen käyttö	Palvelujen käyttö	Palvelujen käyttö	Palvelujen käyttö		Palvelujen käyttö
Varhainen tuki	Väliinpuotoaminen				
Vaikuttavuus	Vaikuttavuus	Vaikuttavuus	Vaikuttavuus		Vaikuttavuus
	Päihteet ja mielenterveys	Päihteet ja mielenterveys	Päihteet ja mielenterveys	Päihteet ja mielenterveys	Päihteet ja mielenterveys
Kasvu- ja elinolosuhteet	Hyvin- ja pahoinvointi	Yhteiskunnallinen ja sosiaalinen konteksti		Yhteiskunnallinen ja sosiaalinen konteksti	Yhteiskunnallinen ja sosiaalinen konteksti
Eriarvoisuus		Hyvin- ja pahoinvointi			
Pahoinvointi					
	Toimeentulo	Toimeentulo	Toimeentulo		Toimeentulo
Koulunkäynti	Koulunkäynti, opinnot ja työllisyys	Työllisyys			Työllisyys, opinnot ja koulunkäynti
Sosiaaliset suhteet	Sosiaaliset suhteet	Sosiaaliset suhteet	Sosiaaliset suhteet		Sosiaaliset suhteet ja osallisuus
		Väkivalta	Kaltoinkohtelu		
		Asuminen	Asuminen		Asuminen
		Terveys	Toimintakyky ja terveys		Toimintakyky ja terveys
Alueelliset erot	Alueelliset erot				Alueelliset erot
		Asiakkaiden kokemukset	Asiakkaiden kokemukset		Asiakkaiden kokemukset
				Vammaiset ja kehitysvammaiset henkilöt Maahanmuuttajat Muut erityisryhmät	Erityiset asiakasryhmät

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän seurannan ja arvioinnin tietotarpeita

- Asiakas ja asiakkuus -jatkumo
- Alueellinen ja kansallinen -jatkumo
- Palvelut ja palvelujärjestelmä -jatkumo
- Yksilöllinen ongelma ja yhteiskunnallinen ongelma -jatkumo
- Arki ja sosiaalinen ilmiö -jatkumo
- Laadullinen tieto ja määrällinen tieto

Rakenteellisen sosiaalityön tulevaisuuden suuntaviivoja

(Kuva: Pixabay)

Tulevaisuus

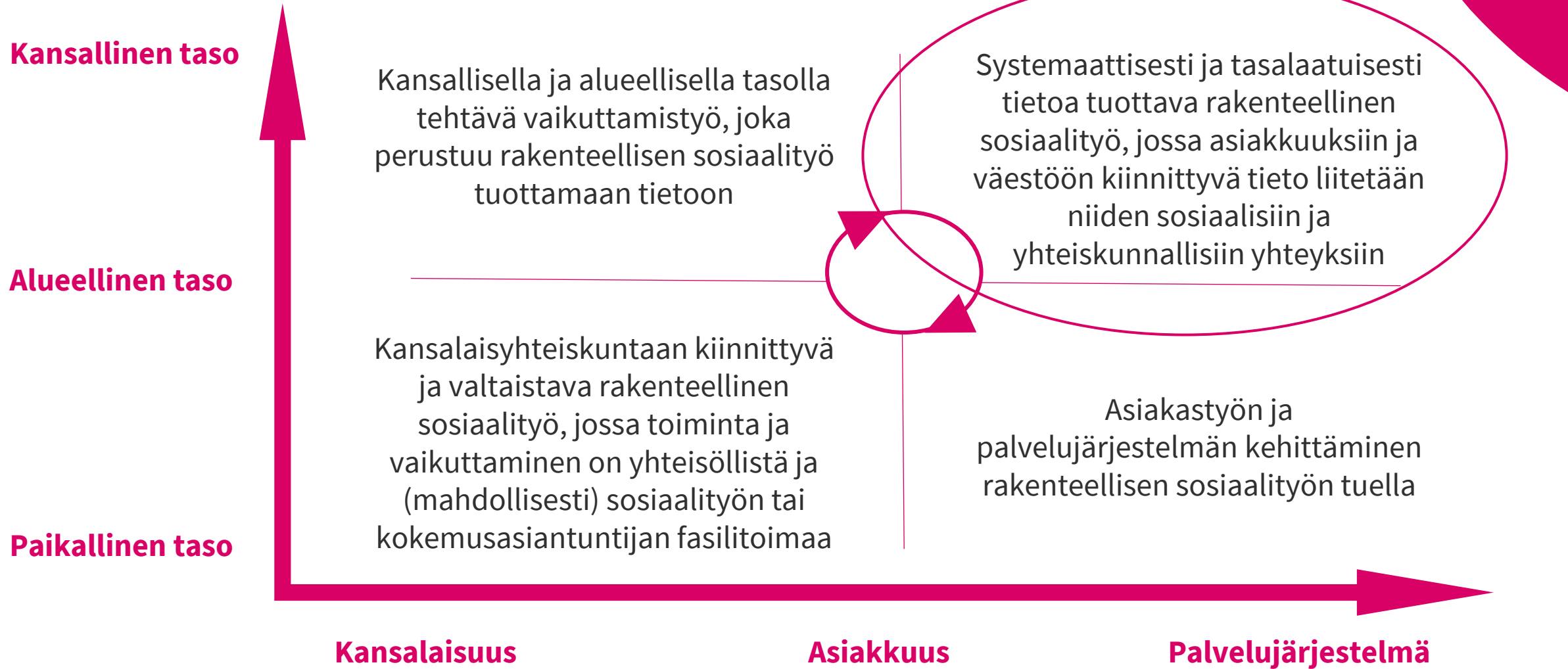
- Toistaiseksi rakenteellinen sosiaalityö toteutuu hajanaisesti eri puolilla Suomea, ja suuri osa sosiaalihuollon kentästä jää rakenteellisen sosiaalityön tiedontuotannon ulkopuolelle.
- Kyselyn vastauksista ilmenevät rakenteellisen sosiaalityön tietopohjan mahdollisuudet, mutta tietolähteet eivät vielä ole toivotulla tavalla käytettävissä tai jäsenyys kokonaisuutena.
- Menetelmällisyys on paikoin ohutta ja yhteisiä toimintamalleja ei ole.
- Johtamisessa, toteutuksessa ja kansallisessa ohjauksessa on puutteita.

- Yhteinen ymmärrys ja sopiminen
 - Tiedon laatu ja hyödynnettävyys
- Kansallinen tuki ja ohjaus

Mutta

- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen arvioidaan edistävän rakenteellisen sosiaalityön tekemistä.
- Sosiaalihuollon ammattihenkilöt, yliopistot, ammattikorkeakoulut ja sosiaalialan osaamiskeskukset ovat kiinnostuneita rakenteellisen sosiaalityön yhteisestä kehittämisestä.
- Kansallisella tasolla rakenteellisen sosiaalityön tietotuotantoa halutaan vahvistaa.
- Vallitseeko Suomessa peräti tällä hetkellä rakenteellisen sosiaalityön kehittämisen yhteinen, kansallinen tahtotila?

Rakenteellisen sosiaalityön toiminnallinen kenttä

(Liukko & Muurinen 2022)

Rakenteellinen sosiaalityö vaikuttavana tietotuotantona

Rakenteellisen sosiaalityön
tiedontuotannon neljä
tulokulmaa

Rakenteellinen sosiaalityö
systemaattisen ja tasalaatuisen
tiedontuotannon käytäntönä

1. Hyvinvointialueet ja tiedon tuotannon vaatimukset, esimerkiksi

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 29 §:

Hyvinvointialueen on seurattava alueensa

- a) väestön hyvinvointia ja terveyttä väestöryhmittäin,
- b) järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetta, saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta,
- c) asiakkaiden palvelujen yhteensovittamista sekä
- d) sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia ja tuottavuutta.

Hyvinvointialueen on verrattava tätä tietoa vastaavaan muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon ja hyödynnettävä sitä sosiaali- ja terveydenhuollon tietojohdamisessa.

Lisäksi muun muassa
sosiaalihuoltolaista
(1301/2014) johdetut
tietotarpeet (esimerkiksi
erityisen tuen tarve)

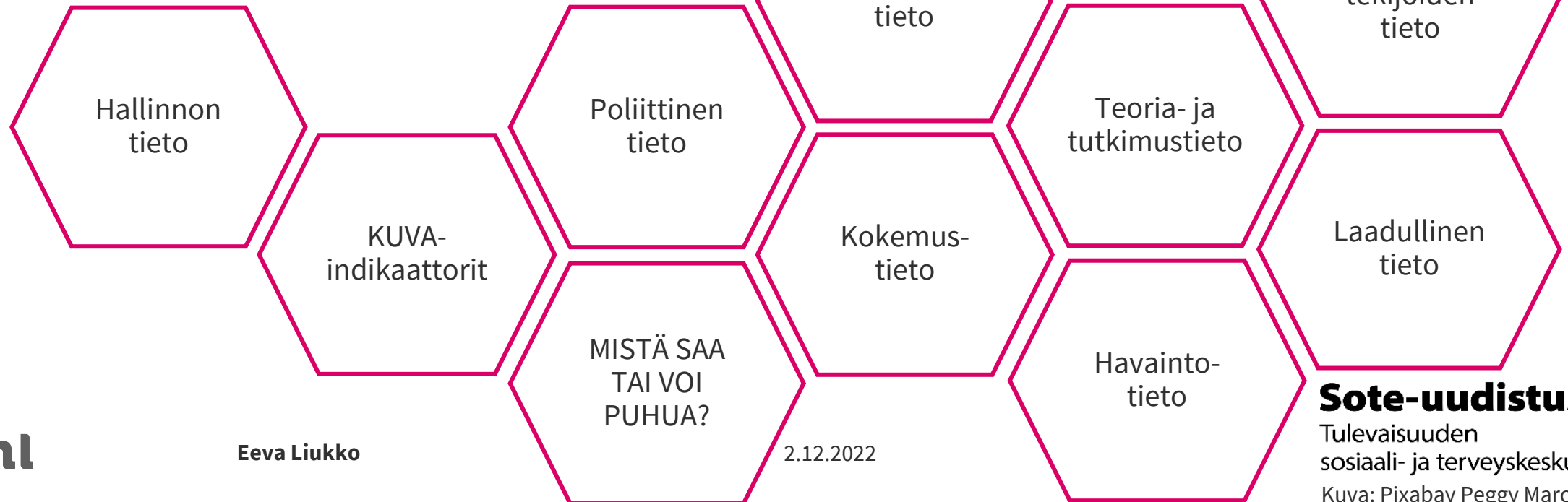
2. Mistä ja mitä tietoa saadaan?

Rakenteellisen sosiaalityön tiedon lähteitä?

Miten rakenteellisen sosiaalityön moniäänisyys turvataan?

Onko vaarana, että

- järjestelmälähtöinen ja järjestelmän määrittelemä tieto painottuu ja
- kriittinen, vaihtoehtoinen ja kansalaislähtöinen tieto syrjäytyy?

Vaiennettu, vaikeneva ja hiljainen sosiaalityö
Sovinnainen, hajanainen rake-tieto

Osallistuva, keskusteleva ja äänekkäs sosiaalityö
Vahva, systemaattinen rake-tieto

Hiljaisuuden kulttuuri on sosiaalityössä ollut perinteisesti vahvaa. Sosiaalialan ammattilaiset vaikenevat esimerkiksi organisaatiokulttuuriin, työmäärään ja salassapitovelvoitteisiin liittyvien syiden vuoksi.

On myös todettu, että sosiaalialan ammattilaisia vaiennetaan estämällä heitä

- jakamasta tietoa mahdollisesta epäkohdasta,
- keräämästä todisteita siitä ja
- suunnittelemasta epäkohdan paljastamista työyhteisön ulkopuolisille. (Tiitinen 2019)

Laura Tiitinen (2019) on tunnistanut mediavaikuttamisen vaientamisessa vallan ja hallinnan muotoja:

- 1) Vaientava kulttuuri
- 2) Resurssivalta
- 3) Vallan puutteen esittäminen ja normalisointivalta
- 4) Ammatillinen väheksyntä ja mitätöinti.

Sosiaalityö on paitsi yksilö- ja perhekohtaista työtä myös yhteiskunnallinen toimija ja vaikuttaja (Karjalainen ym. 2019).

Sosiaalihuoltolaki velvoittaa edistämään väestön hyvinvointia, kehittämään palveluja sekä nostamaan esille sosiaalisia ongelmia ja palvelujärjestelmän epäkohtia.

Sosiaalihuoltolaissa säädetään mm. seuraavista tehtävistä:

- 7 §: sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskeva tieto
- 8 §: erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen
- 9 §: lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja kehittäminen
- 10 §: palvelujen kehittäminen kasvatuksen tueksi
- 48 §: henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus.

Perustuslain 12 §:ssä säädetään sananvapaudesta.

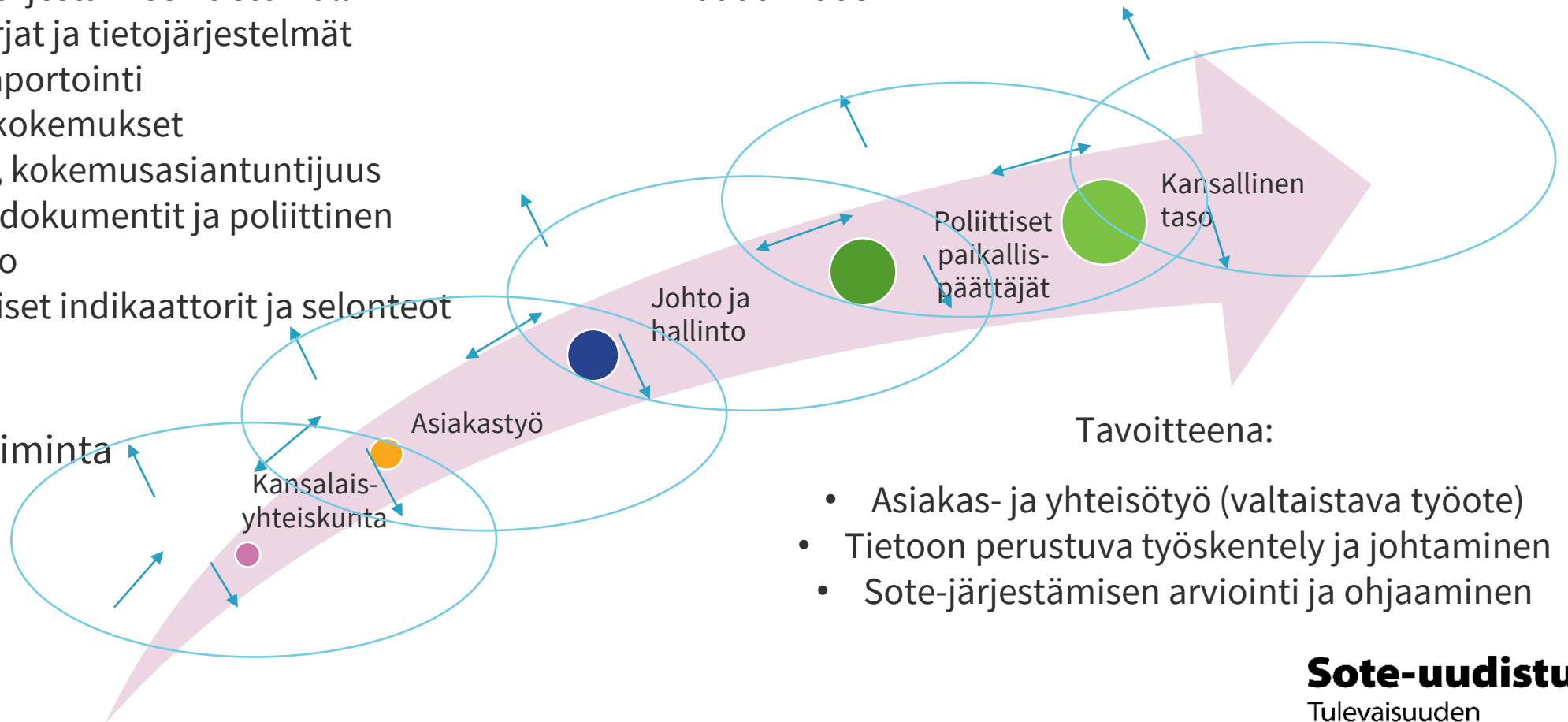
Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet (Talentia 2017) kattavat ammattieettisen rohkeuden ja sananvapauden.

3. Miten tieto muodostetaan?

Miten eri tyyppiset ja eri tasoilta tuotetut raketietolähteiden tietoainekset yhdistetään ja käännetään luotettavaksi ja laadukkaaksi tiedoksi? Esimerkiksi

- KANTA, sote-järjestämisen tietomalli
- Asiakasasiakirjat ja tietojärjestelmät
- Sosiaalinen raportointi
- Havainnot ja kokemukset
- Asiakasraadit, kokemusasiantuntijuus
- Hallinnolliset dokumentit ja poliittinen päätöksenteko
- Yhteiskunnalliset indikaattorit ja selonteot
- Tutkimus

Miten tieto ja toiminta jäsentyvät eri tasoilla?

Tiedon muodostus ja tiedon kiteyttäminen

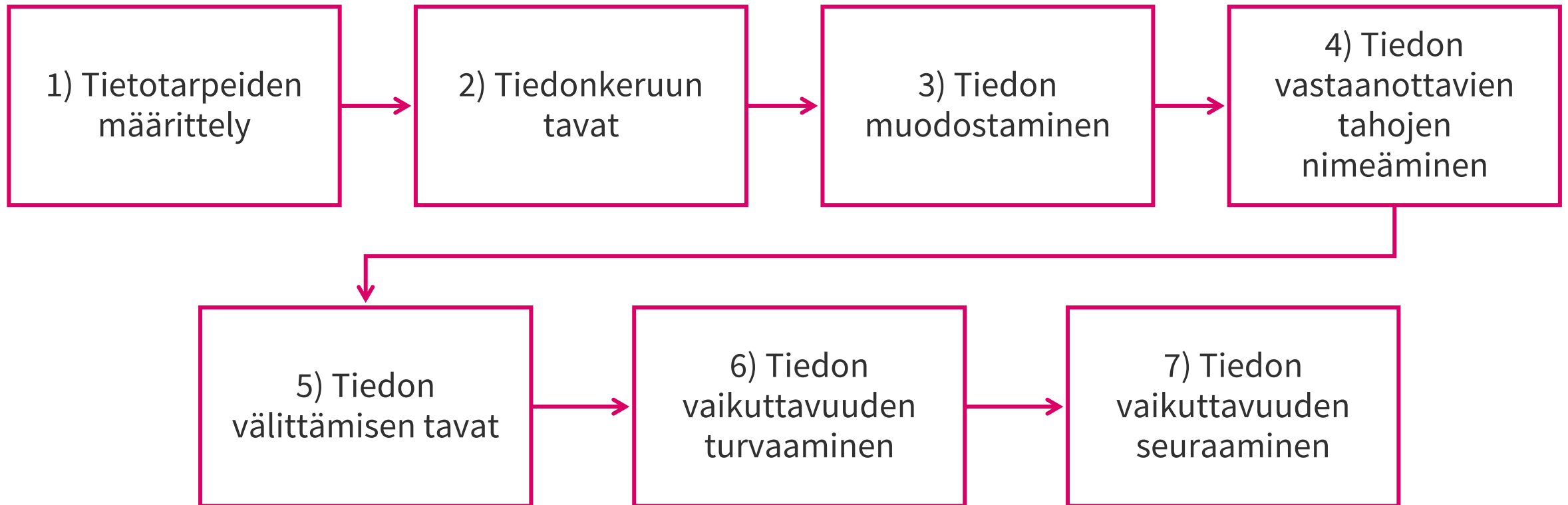
- Käytettävyys
- Vertailukelpoisuus
- Laadukkuus

Tavoitteena:

- Asiakas- ja yhteistyö (valtaistava työote)
- Tietoon perustuva työskentely ja johtaminen
- Sote-järjestämisen arviointi ja ohjaaminen

4. Miten tiedolla vaikutetaan?

Esimerkiksi **rakenteellisen sosiaalityön tiedon polku** sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa ja kansallisessa tiedontuotannossa: yhdessä sovittavat askelmat

Ilkka-Pohjalainen 6.2.2018

Lukijoilta: Sosiaalityö mielenterveys- ja päihdetyössä

(...) me sosiaalityöntekijät kehotamme maakuntia satsaamaan mielenterveys- ja päihdepalveluihin ja toivomme palveluiden suunnittelussa huomioitavan sosiaalihuollon laaja-alaisen osaamisen tärkeys mielenterveys- ja päihdeongelmien käsittelyssä. (...)

Miina Arajärvi, Kati Västilä, Katri Ylönen

Esimerkkejä vaikuttamistyöstä

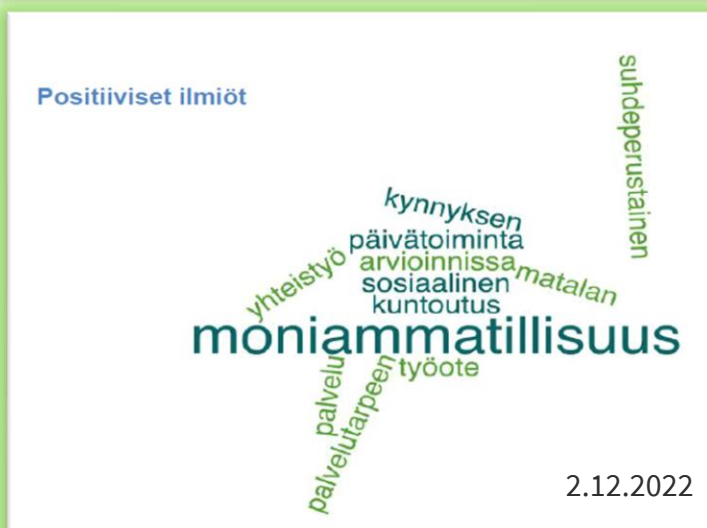
Helsinki SOSIAALINEN RAPORTTI

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala
Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö
Etsivä lähityö 1.4.2020

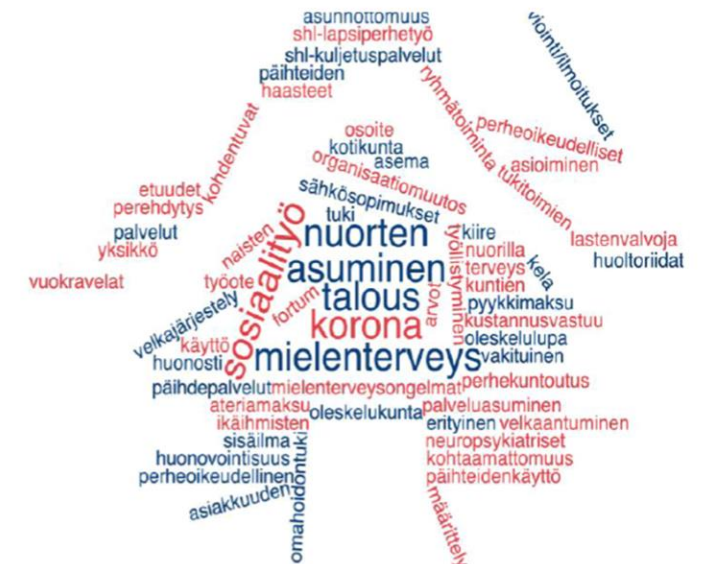
ETSIVÄN LÄHITYÖN KATUHAVAINTOJA MAALISKUU 2020

- Asiakas- ja asukastyö
- Yhteisölliset projektit
- Tiimikokoukset
- Johtoryhmät
- Yhteiskehittäminen eri toimijoiden kanssa
- Hyvinvointisuunnitelmat ja -kertomukset
- Poliittiset päätöksentekuelimet
- Media

SOSIAALINEN RAPORTOINTI Oy Vasso Ab: Sosiaalisen raportoinnin lomake Maakunnallinen raportti syksyllä 2020

Negatiiviset ilmiöt

Pari sanaa lastensuojelusta @pari_sanaa · Sep 3
Jaksossa 16 keskustelemme koronan vaikutuksista lastensuojeluun. Onko meillä jo riittävästi tutkimustietoa aiheesta ja olemmeko valmiita kohtaamaan seuraavia globaaleja kriisejä? #parisanaa #parisanaapodcast #lastensuojelu #korona #sosiaalityö #parisanaalastensuojelusta

On syytä tarkasti harkita, halutaanko tavoitella paluuta vanhaan "normaaliin" vai oppia ja luoda uusia kestäviä sosiaalityön ja lastensuojelun rakenteita, jotka kestävät myös tulevaisuuden haasteita.

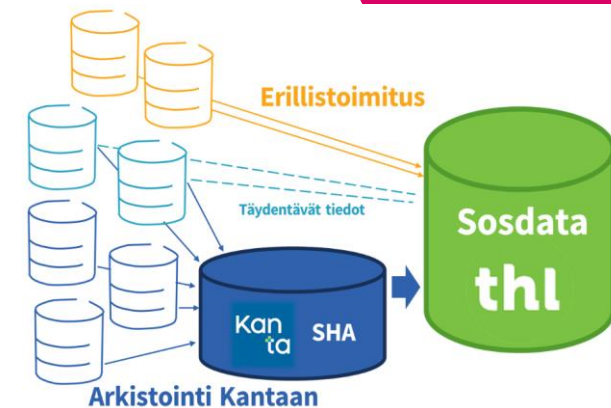
SOME

Eeva Liukko

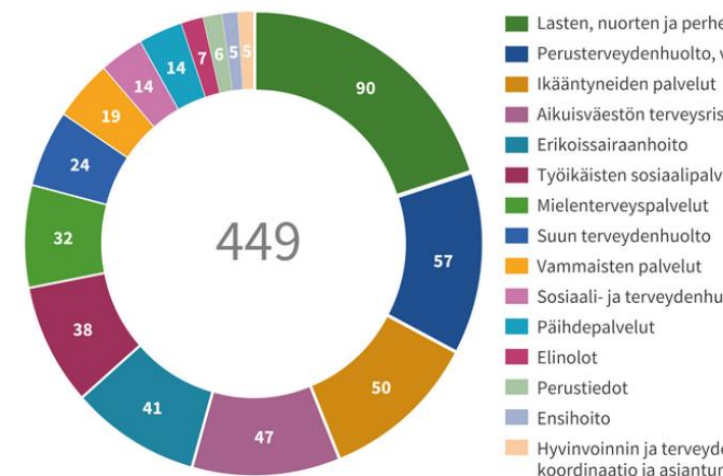
Miten me tämän teemme? Yhteinen kansallinen ja alueellinen kehittäminen

Rakenteellisen sosiaalityön raportoinnin projekti 2022–2025 (THL)

- Rakenteellisen sosiaalityön kansallinen kehittäminen, tietotuotannon suunnittelu ja toteutus.
- Tuotetaan rakenteellisen sosiaalityön tietoa yhdenmukaisella tavalla osaksi
 - palvelujärjestelmien kansallista arviointia
 - kansallista seuranta ja ohjausta
 - hyvinvointialueiden tietojohtamista sekä
 - hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.
- Olennainen perusta kehitystyölle on kansallisesti kehittyvä yhteinen tietopohja ja kansalliset tietotarpeet:
 - Sosiaalihuollon seurantarekisteri ja KUVA-mittaristo
 - Järjestämislaki 29 §, 30 §
 - Vähimmäistietosisältö eli se minimitaso tieto, jota sote-johtamisessa tarvitaan (ks. [Virta-hanke](#)).
- Projektin toteutuksesta vastaavat projektipäällikkö Vappu Koskinen ja erityisasiantuntija Ulla Hakola.

(Lähde: [THL](#))

KUVA-mittaristo (Lähde: [THL](#))

Keinoja

Rakenteellisen sosiaalityön kansallinen kehittämisverkosto (THL)

- Edustajat kultakin hyvinvointialueelta, osaamiskeskuksista, yliopistoista ja ammattikorkeakouluista
- Rakenteellisen sosiaalityön määrittely ja tietotuotannon kansallinen vahvistaminen

Kansallisen tietopohjan mallintaminen

- Määrämuotoiseen kirjaamiseen perustuva tietotuotanto
- Rakenteellisen sosiaalityön tietotuotannon mallintaminen ja pilotointi

Alueellisen rakenteellisen sosiaalityön vahvistaminen

- Rakenteellisen sosiaalityön toteutussuunnitelmat hyvinvointialueiden organisaatioissa
- Paikallisiin tietotarpeisiin vastaaminen, tuki kansallisen tiedon tulkintaan
- Paikalliset toimenpide-ehdotukset, ratkaisut, vaikuttaminen

Sosiaalihuollon
kehittämisohjelma
2020–2023

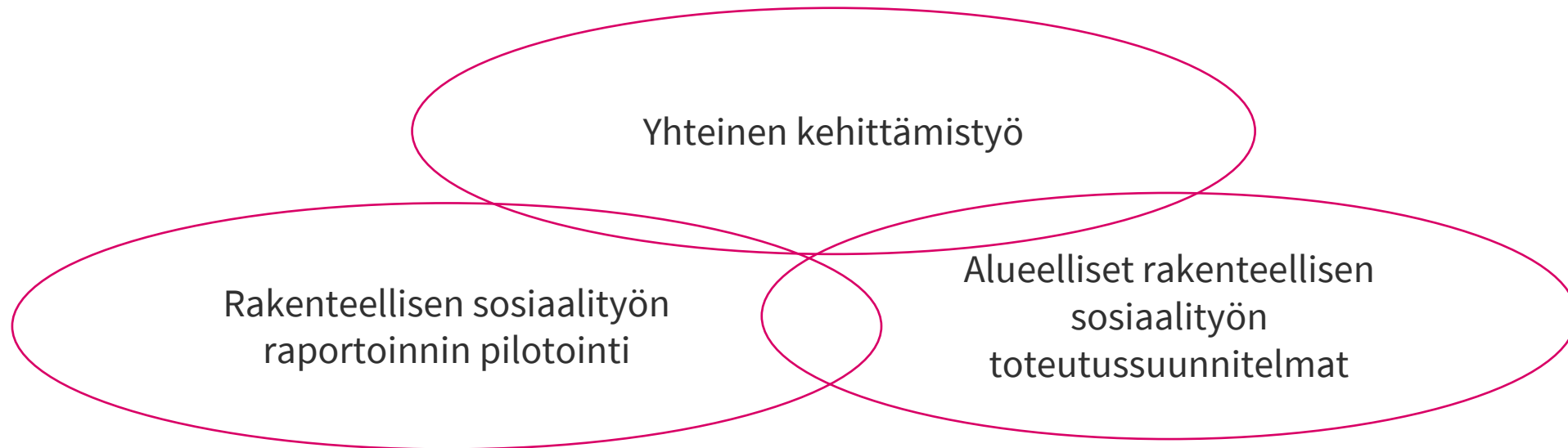
TOIVO-ohjelma
(STM):
Valtava-hanke

Suomen Kestävän
kasvun ohjelma
2022–2025

Suomen kestävän kasvun ohjelman toinen valtionavustushaku 1.9.–6.10.2022

Pilari 4 Investointi 3: Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperusteista ohjausta

- Yhtenä valtionavustuksen hakukohteena hyvinvointialueille oli **rakenteellisen sosiaalityön raportointi**
- Kaikki hyvinvointialueet hakivat mukaan kehittämistyöhön.

Lähteet

[Diakonia-ammattikorkeakoulu: Huono-osaisuus Suomessa -karttasovellus.](#)

Koivisto, Juha & Muurinen, Heidi & Parviainen, Laura (2021) [Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen kansallinen seuranta ja arviointi: lähtötilanne.](#) Työpaperi 3/2021. THL.

Koivisto, Juha & Muurinen, Heidi (2022) [Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen kansallinen seuranta ja arviointi.](#) Syksy 2021. Työpaperi 7/2022. THL.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021

Liukko, Eeva & Karjalainen, Pekka (2022) Rakenteellisen sosiaalityön käytäntölähtöinen jäsenitys. Teoksessa Eeva Liukko & Heidi Muurinen & Tuomo Kokkonen, Tuomo & Ville Santalahti (toim.) (2022) [Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö.](#) Raportti 1/2022. THL.

Liukko, Eeva & Muurinen, Heidi & Kokkonen, Tuomo & Santalahti, Ville (toim.) (2022) [Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö.](#) Raportti 1/2022. THL.

Liukko, Eeva & Muurinen, Heidi & Karjalainen, Pekka (2022) [Rakenteellisen sosiaalityön nykytila ja tulevan kehityksen suuntaviivoja. Kuntakyselyn tuloksia.](#) Työpaperi 16/2022. THL.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Kiitos!

eeva.liukko@thl.fi

Eeva Liukko

2.12.2022

Sote-uudistus
Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveyskeskus

